

M O W A

4

J. W. J. P. IGNACEGO
KURZENIECKIEGO
SĘDZIEGO GRODZKIEGO Y POSŁA POWIATU
PINSKIEGO NA SEYMIE EXTRAORDYNARYI-
NYM ROKU 1773 MIESIĄCA 21 SEPTEMBRA
W STANACH RZECZYPOSPOLITEY

M I A N A.

NAYJASNIEJSZY KROLU PANIE A PANIE NASZ MIŁ.

Nie mogę wstrzymać się od tych wyrazów, których po mnie wyciąga Obywatelstwo, sprawiedliwość, y famo przeświadczenie, ufilność ftarania, y pieczołowitość Waszey Królewskiej Mości, w tak Krytycznych okolicznościach ku Dobru Powstzechnemu Narodu, zwyciężanie famey nawet przeciwności, y użycie iey na Dobro, przekonywanie umysłów w tym,

<http://rcin.org.pl>

XVIII.2.963

Wierzb.

tym, co może szczęśliwej Obywatelskiej miłości czynić spoienie, obracanie kroków ślarannych do obmyślenia Kraiowej szczęśliwości, y spokojności; są to dowody, które Twey Najjaśniejszey Panie, Dufzy Charakter, wyryfowały na Sercu każdego Obywatela thnącego szczerym Obywatelstwa Duchem; Zaczynam więc Mowę w tym czasie rozpoczętego z Limity Seymowania, z uwielbieniem w spanyłej Dufzy, y z naywinnieyszym Maieftatu Wafzey Królewskiej Mości ufzanowaniem.

Seym niniejszy na terminie z Limity przypady, daie każdemu to rzeczywiście poznać, że urząd, y moc *Activitatis* do Traktowania z Ministrami Postronnych Potencyi, Prześwietney Delegacyi przez Naywyższą Trzech Stanów Władzę powierzona, iuż się skończyła, bo iako dzielnosc iey, względem czynności, y ułożenia, była tylko do pewnego czasu, tak za nadeysciem tey pory, ustać koniecznie powinna, y wracać się do swego źródła, to iest *ad Delegantem*.

Teraz gdy się znajduie *in Plenis Ordinibus* ta Rzeczpospolita, która dała Plenipotencyą do Traktowania, y gdy oney opowiedziane są Delegacyine czynności, y zagrodzono samą Plenipotencyą temu się sprzeciwić, w pozostałej zatym iuż tylko reszcie, zbawienne dla Obywatelstwa poczynić potrzeba ułożenia, a z tych to powodów, przyftępiuę do otwarczenia zdania mego. Co się tycze formy Rządu, która z nadmienienia na pierwszej z Limity Sessyi,

J. W.

J. W. Jmci X. Biskupa Kujawskiego Prezydenta Prześwietney Delegacyi, nie wzięła ieszcze początku. Wiadomo wszystkim, że w tey bezfilności naszey otworzyły się Pretensye do Kraiów Naszych, przy-
mus włożył ciężar Cessyi Kraiów, y postąpiło się to tak, iak ów, co resztę chwyta, gdy mu wszystko gore, doświadczenia iakoż same nauczają, że ze złych obierać mnieysze, w takim na ostatek iak dziś iesteśmy razie, y naturalne poięcie, nie każe sięgać do gorszego: Z tym wszystkim weyrzawszy tylko w Projektowanie względem formy Rządu, inaczey się dzieie, bo oddaemy ieszcze pono y to w ręce Postronnych Potencyi, do czego same od początku nie formowały żadnych Pretensyi, gdy zaś przyznać mogą, że nie miały, y nie mają żadnego Prawa do ustawy Rządów Naszych, za cóż one poddawać mamy pod legislacyą, y wyzuwać się z possessyi tego, co iest Duszą Obywatelstwa Naszego? independencya, iest istotą Naywyższey Władzy, więc iey rząd iak się może nazwać samo czynnym? kiedy będzie pod strażą mocnieyszych od Nas. Possessya Kraiu potrzebuia mocnego zastępcy, mocney straży, ale materya formy Rządu tak iest delikatna, że nie można Zagranicznej powierzać opiece, bez niebezpieczeństwa. A w tym miejscu nie co wybaczam, gdy zwłaszcza nie bez żalu posądzać mi przychodzi, iż sami z tym się nasuwamy, a iak niegdys mawiano do Ludu Rzymskiego: Pamiętajcie żeście Rzymianie: to Ja dziś do Was Prześwietne Stany, czy w nie wpływaiące osoby mówię; Pamiętajcie żeście Polacy, wolnego y zacnego Narodu

Obywatele, miłość, jedność, zgodę Wam mieć należy, jeśli chcecie ratować Oyczyznę, jeśli sobie, y wespół-Braciom, jakichkolwiek swobod, udzielić zamysłacie, zanurzyć Wam potrzeba prywatne niezgody, odrzucić Dyssensye y Emulacye, które tracą ostatnią zgubą, partykularne urazy Publiczney poświęcić korzyści, słowem, Dobro powszechnie przekładać, niż prywatne, y wszystko zgoda oddalić, zwłaszcza gdy już Kray niszczeie, a niszczeie prawie do ostatka; takową czynność Wazę, potomność sławić będzie, gdy choć bliscy będąc potonienia, wziąwszy się razem za ręce, starać się będziecie, abyście sami losów własnych byli Budowniczymi, w Obywatelskiej miłości Dom własny dla późney, y bodaj szczęśliwzszej potomności rozporządzali.

Wracam się zaś do pierwszego, y z tego, com powiedział, *per Connexionem* wynika drugie, że gdy Rząd wewnętrzny jest Dufzą, którą żyje Rzeczpospolita, naturalna więc wynika konsekwencya, że my sami tylko *in Plenis Ordinibus*, *Seclusa* odtąd *Delegatione*, zaradzać o iey życiu powinniśmy; układać Proiekta, konkludować one, stanowiąc przyszłych Rządów Prawa, słowem budować całą Machine, trzeba wiele przemyślu, wiele pracy, wiele rąk, wiele oczów, wiele caoty. Y czyż nie jest częścią Rządu Publicznego materya, y sposób Podatkowania, która nas czeka nieuchronnie, a przecież nie naidiemy w żadnym Kraiu, czy kształtem Monarchicznym, czy tym bardziej przez wolne Stany kierowanym, takowego przykładu, y wzoru, żeby ten
gatu-

gatunek składu politycznego zależał od narzutnych ustaw, czy zamiarów. Owszem, nie masz żadney Popularnieyszey materyi, iako dochody Skarbu Narodowego, opifuiąca; bo nawet samowładne Mocarstwa, chociaż nie we wszytkich innych rozrządzeniach, udzielne czynią wyroki, częstokroć do uchwały publicznych składek ściągali, y ściągają Deputatów z różnych Ziem ogułność Państwa składających; mamy tego rzeczywisty dowód, że y u Nas w Polsce, niżeli zupełne Republikaństwo zakwitło, najpierwszy Stanowi Rycerskiemu ustatkował się wstęp do Prawodawstwa Krajowego, w tedy, gdy Kazimierz Jagiellończyk naznaczył wybior, y zjazd Posłów Ziemijskich, szczegulnie na ten czas tylko, dla wynalezienia, y uradzenia Poborów Publicznych: a teraz tak swobodny Artykuł mamyż utracić, mamyż go oddać z wyzuciem się z urzędowych, y Instrukcyjnych obowiązków, pod dyspartymment Arbitralny? Trzeba zatym tu Nam samym około tego pracować, roztropność radzi, naywiększey wagi interes, a iaki jest układanie przyszłego Rządu, samym ułatwiać; izaliż Budownik okrętu buduje okręt, zdając osnowę całego ułożenia, próporcyą, umocnienie, y doskonałość iego na drugich? nie; raczey sam miarkuie, mierzy, układa, a używa tylko cudzych rąk do wykonania myśli swych projektu, nikt nie zakłada budowli bez Architekta, a przez Plenipotentą nieodzownych rzeczy trudno poprawić.

Ktoż nayprzyzweiciej, y naydzielniej odwróci od Nas tę pod imieniem wprowadzenia grunto-wnego Rządu, winącą się do Nas słabo-filność? ieżeli nie Ty naturalny, właściwy, Naywyższy, ifotnego Rządu Mistrzu Nayiaśniejszy Królu Panie Nasz Miłościwy; Ty, który trzymając powszechny styl Rządów, od tego swe Panowanie rozpoczęłeś, żebyś wniesieniem do łona bezradney, y bez rząd-ney Oyczyzny Doskonałych ustaw, ona z dawney wyprowadził nieregularności, a postawiwszy ją w stanie opatrzniej uordynowanym, nie zważał nawet na wtłaczające się od Postronności Prawidła, Ty mówię, któregośmy zbawiennych chęci, y celów iedni niepoznali, drudzy podeyrzliwie, y po-śadnie brali, niektórzy złośliwie przez zazdrość tłumaczyli, y przed drugimi udawali, a inni aż do iawnego przeciwnym nazwiskiem ochrzczenia po-śląpili, y zapędzili się. Niepodobna żebyś y na błędy y omyłki nasze nie pamiętając, w nadzieję po-śtrzeżenia się y przebłagania przyszłego, nie miał się brać do ratunku upadającego w swych niepodle-żnościach Ludu Twego, Ludu, który Ci naywyższa y Przedwieczna Władza y Opatrzność w opiekę od-dała. A chociażby niewdzięczność, czy inna oko-liczność zahartowała swe nieugięcie się do uwiel- bienia Twego Majestatu, sama Twa wspaniała-myśl-ność będąc cnotą Panujących, będzie zyskiem nay- czytszym wielkiej Duszy, hołd zaś wiekopomny, zwłasnych, y w wierność utwierdzonych Podda- nych, Poświęci Ci niewygaste Ofiary serc, powol-ności y wyflawienia.

Boiażń więc stanowienia o nas, bez nas, ważność tak wielkiej Materyi; Sumnienie nawet samo każe mi mówić tak, iak mówię, całość zaś Prerogatyw Stanu Rycerskiego, Woiewodztw, Ziem, y Powiatów, bezpieczeństwo fortun naszych, wola pozostałych w Domu Braci, wołają na mnie, abym nieodstępował od zamiaru tego, który stosuje się do Praw, y swobod Narodowych. Z tych Powodów oświadczam się, iż na Delegacyą więcej nie masz zgody.

XVIII. 2. 963

